

FORVALTNINGSPLAN

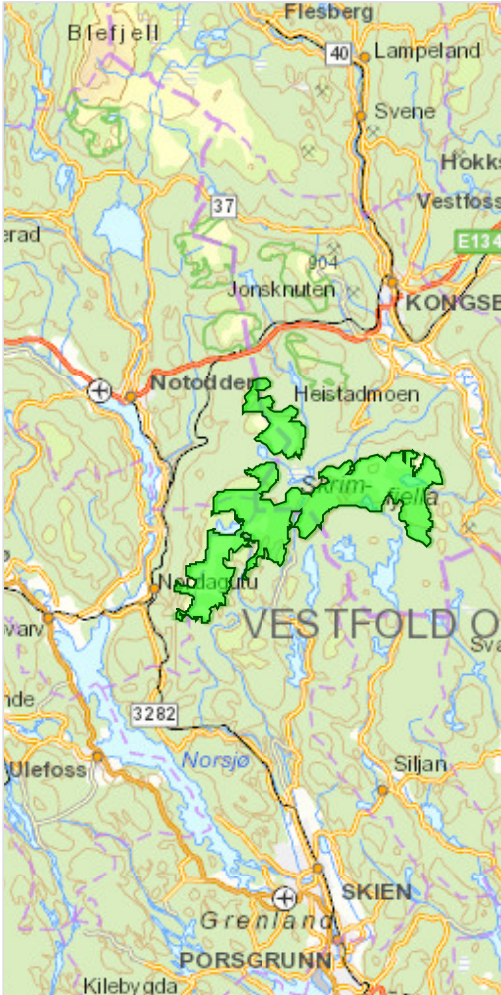
Skrim og Sauheradjella

Verneområde	VV00001832
Utskriftsdato	18.05.2021
Planstatus	FVP til høring

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark og Statsforvalteren i Oslo og Viken

INNLEDNING

SKRIM OG SAUHERADFJELLA (VV00001832)

Godkjent av	
Oppstartsdato	
Planlagt revisjon	
Sametingskonsultasjon	
Godkjent dato	
Høringsdato	18.05.2021

ephorte 2021/13209
saksnummer

Forvaltningsmyndighet Statsforvalteren i Vestfold og Telemark og Statsforvalteren i Oslo og Viken

Forvaltningsmyndighetstype Fylkesmann

Oppsyn <http://www.naturoppsyn.no/lokalkontorer/>

Fylker Viken, Vestfold og Telemark

Kommuner Notodden, Skien, Midt-Telemark, Kongsberg

Verneform naturreservat

Verneplan Skogvern

Vernet dato 11.12.2015

OM FORVALTNINGSPLANEN

Forvaltningsplanen gjelder Skrim og Sauheradjella naturreservat i Vestfold og Telemark og Viken fylker. Området ble vernet ved kongelig resolusjon den 19. desember 2008 som en del av ordningen med frivillig skogvern og berører i alt 78 eiendommer i kommunene Kongsberg, Notodden, Midt-Telemark og Skien. Naturreservatet utgjør til sammen 122,9 km² fordelt på 2 delområder; Sveinsbufjell (17,2 km²) og Skrim-Sauheradjella (inkludert Våtkleiv) (105,7 km²). Det nye naturreservatet omfatter tidligere Sondalsfjell, Finnvollidalen og Skrimfjella naturreservater og Skrimfjella landskapsvernområde.

Reservatet ble opprettet med hjemmel i naturvernloven av 19. juni 1970. Naturvernloven er senere erstattet av lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) av 19. juni 2009. Verneformålet er å ta vare på et stort sammenhengende urørt/delvis urørt skogområde. Hensikten er å ta vare på økosystemer for plante- og dyrelivet slik at dette utvikler seg på naturlige måter i framtiden uten særlig påvirkning av menneskelige inngrep.

Forvaltningsplanen ble første gang vedtatt i 2010. I 2020 har planen blitt omarbeidet etter mal for Forvaltningsplaner på nett for verneområder (FPVN). Denne inneholder nye vernegrenser, justert etter jordskifterettens grensegang. Det er utført kvalitetssikring og korrektur på ulike detaljer om bygninger, bålplasser og traktorveier. Ny handlingsplan om kalking i verneområdet og plan for besøksstrategi er tilføyd.

Formålet med forvaltningsplanen er å utdype verneforskriftene; både verneformålet og enkeltbestemmelsene. Forvaltningsplanen skal ivareta vernets formål og gi klare retningslinjer for bruk og skjøtsel. Planen retter seg mot forvaltningsmyndigheter, grunneiere og alle som ferdes i naturreservatet. Her finner man informasjon om naturgrunnlaget, om tilstand, om historisk bruk, om dagens brukerinteresser og om tiltak som skal gjennomføres for å fremme verneformålet. En sentral utfordring i den praktiske forvaltningen vil være å finne balansen mellom vern og bruk.

Forvaltningen av Skrim og Sauheradjella naturreservat skal foregå på en slik måte at

- det skapes forståelse og respekt for vernet
- vegetasjon og dyreliv i området bevarer og utvikler seg gjennom naturlige prosesser uten særlig påvirkning av menneskelige inngrep
- det enkle og tradisjonelle friluftslivet kan videreføres
- all ferdsel skjer varsomt med hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner
- grunneiere og rettighetshavere kan bruke, drifte og vedlikeholde anlegg som for eksempel hytter, setrer, traktorveger, stier, skiløyper, dammer og kulturminner i tråd med vernet
- kunnskapsnivået om naturverdier i området økes for bedre forvaltning av området

Forvaltningsplanen er ikke juridisk bindende, men den er det i forhold til bestemmelser i verneforskriften der det vises direkte til forvaltningsplan.

FORVALTNINGSMYNDIGHETENS OPPGAVE

Forvaltningsmyndigheten (her: Statsforvalteren) har ansvar for å forvalte verneområdet i tråd med verneformålet, og å treffe nødvendige tiltak hvis verneverdier trues. Forvaltningsansvaret innebærer utøving av myndighet etter verneforskriften. I hovedsak innebærer dette myndighet til å gi dispensasjon fra vernebestemmelsene og myndighet til å gi utfyllende retningslinjer om forvaltning og skjøtsel gjennom forvaltningsplaner. Forvaltningsmyndigheten har videre ansvar for informasjon til grunneiere, rettighetshavere og allmennheten, samt skjøtsel, registrering og dokumentasjon av naturverdier. Oppsyn i verneområdet gjennomføres av Statens Naturoppsyn (SNO) på oppdrag fra forvaltningsmyndigheten.

Alle saker knyttet til verneområdet legges ut på miljøvedtaksregisteret.no. Direkte link til aktuelle saker:

[https://miljovedtak.no/Vedtaks%C3%B8k/Resultat?
OrdIvedtakstittel=Skrim%20og%20Sauheradjella](https://miljovedtak.no/Vedtaks%C3%B8k/Resultat?OrdIvedtakstittel=Skrim%20og%20Sauheradjella)

OMRÅDEFAKTA

SKRIM OG SAUHERADFJELLA (VV00001832)

Landareal (daa)	123769
Sjøareal (daa)	Nei
IUCN-status	IUCN_IA
Ramsar-status	
Emerald-status	

INTERNASJONALE FORPLIKTELSER

Norge har undertegnet en rekke internasjonale miljøavtaler. Mange av våre verneområder er svært viktige bidrag til at slike avtaler kan følges opp og gjennomføres i praksis.

IUCN-TEKST

Norge er medlem i Den internasjonale Naturvernunionen (IUCN). (URL: <https://www.iucn.org/>). Den har som mål å bevare natur og biologisk mangfold. Det finnes et eget program for arbeid med verneområder (Protected Areas; <https://www.iucn.org/theme/protected-areas>). Under dette programmet utvikles det veiledning for å øke effektiviteten i arbeidet med å beskytte natur. Et eksempel på dette er et klassifiseringssystem med såkalte IUCN-kategorier (<https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-area-categories>). Disse kategoriene benyttes i stor grad for å sammenlikne arbeidet med verneområder mellom ulike land, både regionalt og globalt.

Skrim og Sauheradjella naturreservat tilsvare IUCN-kategori 1a (Strict Nature Reserve, <https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-areas-categories/category-ia-strict-nature-reserve>).

BERNKONVENSJONEN-TEKST

Bernkonvensjonens formål er å verne om europeiske ville dyr og planter og deres levesteder, med særlig vekt på truede og sårbare arter. Målet er også å fremme samarbeid mellom medlemslandene. (URL til Miljødirektoratet: <https://www.miljodirektoratet.no/regelverk/konvensjoner/bernkonvensjonen/>).

NATUR

SKRIM OG SAUHERADFJELLA (VV00001832)

BESKRIVELSE

Reservatet er på 123 km², og det ligger i Skien, Midt-Telemark og Notodden kommuner i Vestfold og Telemark fylke, og Kongsberg kommune i Viken fylke.

Skrim og Sauheradjella naturreservat ble opprettet gjennom "frivillig vern"-ordningen i 2008 for å bevare et stort og sammenhengende skogområde med mange naturkvaliteter. Noe tidligere vernet areal inngår også i reservatet. Store deler er urørt eller tilnærmet urørt. Økosystemet skal bevares med alt naturlig plante- og dyreliv og naturlige prosesser i skog.

Området har regional betydning for friluftsliv, og det er mange merkede stier og løyper.

NATURTYPER BESKRIVELSE

En stor del av verneområdet ligger i den mellomboreale vegetasjonssonen, også kalt den midtre barskogsonen. I sonen dominerer barskog og myr, og det er lite innslag av både varmekjære lavlandsarter og av alpine arter og vegetasjonssamfunn. Sonen er representativ for store arealer på indre Østlandet, i høydelaget 400-750 moh. Den høyeste toppen i verneområdet er Styggmann i Skrimfjella, 872 moh.

Klimatisk ligger området hovedsakelig innenfor "klart oseanisk seksjon". I de oppstikkende åspartiene er nedbørmengden større, snødekket større og mer langvarig og sommertemperaturen lavere enn i de lavereliggende skogtraktene rundt. En del vestlige og kystnære vegetasjonstyper og arter inngår. Utbredelsen av seksjonen er svært begrenset på Østlandet, som domineres av områder med svakt oseanisk preg eller overganger mot kontinental seksjon med mindre nedbør, tynnere snødekke og lavere vintertemperatur. Verneområdet er derfor definert å ligge i "mellomboreal vegetasjonssone, klart oseanisk seksjon". Denne regionen er mer vanlig i mellomliggende deler av Agder og i lavlandet i Trøndelag.

Skrim, Sauheradjella og Sveinsbufjell har raske skiftninger mellom fattige og mer rike vegetasjonssamfunn. Det er likevel de fattige områdene med grunnlendt trebevokst mark og bart fjell i dagen som preger det meste av området. I så måte er skoggrensen på ca. 700 moh. knyttet til grunnforholdene. De høyereliggende områdene får dermed snaufjellkarakter, med spredte trær av gran og bjørk. Dalsøkk og liområder med tilstrekkelig løsmasser skiller seg fra de åpne skogene med tettere og frodigere granskoger.

ARTER BESKRIVELSE

Området har elementer fra flere naturtyper (skog, fjell, myr, vann) og totalt sett er dyrelivet i området artsrikt. Av fuglearter i granskog er det observert blant annet granmeis, toppmeis, svartmeis, trekryper, fuglekonge, tretåspett, svartspett, nøtteskrike og jerpe. Trepiplerke og rødstjert finnes i de mer åpne furuskogene. Stjertmeis og bjørkefink er mer sjeldne, men finnes i skoger med økende bjørkeinnblanding. Langs myrkantene og på myrene vil en finne skogsnipe. Storfugl trives best i gammelskog, mens orrfugl holder til både i løv- og barskog, og gjerne på myrer der den spiller om våren. I tilknytning til vannmiljøene forekommer kvinand, stokkand, krikand og strandsnipe, og i bekkemiljøene er fossekallen observert. I de mer fjellnære områder finnes heipiplerke, lirype og fjellvåk. Det er registrert hekking av sjeldne rovfugler som kongeørn og vandrefalk. Hubro er jevnlig observert i området, men uten at hekking kan dokumenteres. Spurveugle og perleugle hekker i Skrimfjellområdet.

Av pattedyr finnes blant annet elg, hjort, rådyr, bever, rev, røyskatt, snømus og ekorn. Hyppige observasjoner av ekskrementer og spor etter mår kan tyde på en tett bestand i den gamle granskogen. Verneområdet er en del av leveområdet for gaupe og enkelte år er det streifdyr av bjørn og ulv.

RØDLISTEARTER BESKRIVELSE

Området har gode forekomster av død ved og er levested for en rekke sårbare og hensynskrevende arter. Selv om det tidligere er foretatt en del flatehogster, har naturreservatet store områder med gammel skog som er lite påvirket av mennesker i nyere tid. En rekke registreringer av verneverdier i skog er gjort i forbindelse med de opprinnelige naturreservatene; Finnvollalen, Sondalsfjell og Skrimfjella, som ble tatt inn i Skrim og Sauheradjella naturreservat. I forbindelse med vernearbeidet ble det gjennomført naturfaglige registreringer i nye deler av naturreservatet. Samlet gir det en grundig oversikt over vegetasjonen i verneområdet, med registrering av gamle trær og død ved, skogens sjiktning og treslagssammensetning, påvirkning fra skogbruk og forekomst av arter som har betydning for verneformålet (Bengtsson et. al 2005). Rødlitearten (Norsk Rødliste 2015); svartonekjuke (NT) ble funnet i to lokaliteter i Sveinsbufjellet, Svinhusknatten og Storflottåsen. Ved Kjellerfjell, Eiangen og Narefjell ble det funnet lappkjuke (EN), svartonekjuke (NT) (sju lokaliteter), rynkeskinn (NT) (to lokaliteter) og huldrestry (EN). Ved Sommerseter ble det funnet Huldrestry (EN). Ved Trauerknattene, Damskarven og Prekestolen ble det funnet Svartonekjuke (NT).

Spesielt viktige kjerneområder ble registrert som nasjonalt verdifulle og særlig viktig pga. forekomst av nasjonalt uvanlige arter eller rik forekomst av gamle trær og død ved:

- Gammel skog ved Deilstjørn og nedenfor Vardefjell
- Skrenten nedenfor Dugurdsfjell
- Skogskrent vest for Bjørndalsfjellet
- Areal ved Børtevann, vest for Narefjell (utenfor reservatet).

GEOLOGI BESKRIVELSE

Berggrunnen i Skrim og Sauheradjella kan deles inn i tre hovedgrupper; prekambriske grunnfjellsbergarter, kambro - siluriske sedimentbergarter og permiske lava- og dypbergarter.

Skrimfjella er del av Oslofeltets permiske dypbergarter, hovedsakelig larvikitt, men også større områder med granitt i områdets nordøstre deler, samt noe ekeritt i det sørvestre hjørnet. I hoveddelen av øvrige områder består berggrunnen av grunnfjell. Grensen mellom Oslofeltet og grunnfjellsområdene går inn på nordsida av Skrimfjella, fra Ravalsjøen mot Eiangen over til Dugurdsfjell og sørover Narefjell.

Områdene i Sauheradjella nord for Eiangen og i Sveinsbufjell er prekambriske grunnfjellsområder med granitter og gneiser isprengt ganger av amfibolitt noen steder. En liten kile av Oslofeltets rike kambro - siluriske bergarter går inn på nordsida av Skrimfjella i Raje-området over Ravalsjø, og en smal spiss av disse bergartene går helt inn på nordsida av Sondalsfjell. Dette er opprinnelige sedimenter som er kalkrike og gir grunnlag for rike vegetasjonstyper i skog.

ANNEN NEGATIV PÅVIRKNING

Gjennom de siste 100 årene har jordsmonn og ferskvann gradvis blitt forsuret av langtransportert sur nedbør. Dette har ført til et stort tap av biologisk mangfold, hvor fisketomme vann utgjør den mest synlige effekten. De negative effektene varierer noe avhengig av bergartenes bufferkapasitet. I de siste 20-30 årene har det foregått en omfattende restaurering av de fleste vann og vassdrag. Dette innebærer kalking, opparbeiding av gytebekker og utsetting av ørret. Den generelle forsuringssituasjonen er betydelig forbedret de siste årene som følge av internasjonale avtaler om utslippskutt. Likevel vil opplagret forsuring utgjøre en trussel for området i lang tid framover. For å kompensere for tap av biologisk mangfold i ferskvann har mange innsjøer blitt kalket på ulike måter, i de seneste årene fortrinnsvis med helikopter. Utsetting av ørret til erstatning for tapte fiskebestander er utført flere steder.

Fremmede arter: det er sannsynlig at ulike fiskearter har blitt satt ut flere steder både i eldre tider og i nyere tid. I Rypetjern ved Nare ble det på 1990-tallet fanget ørekyte. Tjernet ligger utenfor verneområdet, men utløpsbekken drenerer til Sandtjern som ligger inne i verneområdet. Bekken er liten og sannsynligheten for spredning på normal vannføring er lav, men ved flomsituasjoner er spredningsfaren mer overhengende. Det er derimot ikke bevist eller motbevist om det fortsatt er ørekyte i Rypetjern. Dette bør utredes nærmere jf. Tiltaksplan.

TILLEGGSOPPLYSNINGER

I verneområdet finner vi flere steder inngrepsfrie områder, INON, i kategorien 1-3 km fra tyngre tekniske inngrep. Totalt utgjør denne INON-kategorien 51.033 daa av verneområdet (41 %). Det største ligger i området Solumfjell - Skrim - Store Stølevann. Vi finner også slike områder rundt Sveinsbufjell, rundt Fjellvatna, i deler av Sondalsfjell og nordover fra Narefjell.

Ravalsjøelva, Kjørstadelva og Støleelva er varig verna vassdrag, verneobjekt 015/1 og 015/2. Vassdragene som hovedsakelig ligger øst / nordøst i naturvernområdet ble verna i verneplan I i 1973. Nedbørsfeltene til disse vassdragene utgjør halvparten (52 %) av Skrim og Sauheradjella naturreservat og Skrimfjella landskapsvernområde.

Se vedlegg: kart INON / VV.

BRUKSHISTORIKK

SKRIM OG SAUHERADFJELLA (VV00001832)

EIERSTRUKTUR

Området ble vernet ved kongelig resolusjon den 19. desember 2008 som en del av ordningen med frivillig skogvern og berører i alt 78 eiendommer i kommunene Kongsberg, Notodden, Midt-Telemark og Skien. Verneområdet er utelukkende privateid, fordelt på noen få store og flere mindre grunneiere. I Kongsberg kommune er det 54 ulike eiendommer, i Midt-Telemark kommune er det 18 eiendommer, mens det i Notodden er 2 og i Skien 1. I tillegg er det et mindre antall hytteeiere med festeavtaler i verneområdet.

I verneforskriften er det nedfelt rådighetsbestemmelser som gjelder i forhold til allmennheten, grunneierne og rettighetshavere. Grunneierne har fortsatt eiendomsretten i verneområdet, mens det er Statsforvalterne i Vestfold og Telemark og Oslo og Viken som er forvaltningsmyndighet for naturreservatet.

VERNEPROSESS

Skrim og Sauheradjella naturreservat ligger i Vestfold og Telemark og Viken fylker, i kommunene Kongsberg, Notodden, Midt-Telemark og Skien. Naturreservatet dekker et areal på 123 km² og ble vernet ved kongelig resolusjon den 19. desember 2008, som en del av ordningen med frivillig skogvern. Det er foretatt tre mindre utvidelser i Skien ved kgl. res. av 11. desember 2015.

Noen grunneiere i det tidligere Skrimfjella landskapsvernområde som ble opprettet 8. november 2002, ønsket ikke å tilby arealene som reservat, og disse arealene vil da fortsatt være landskapsvernområder. Det nye store naturreservatet omkranser derfor i hovedsak gjenværende deler av Skrimfjella landskapsvernområde.

Landskapsvernområdet dekker et areal på 1,5 km² og alt ligger i Kongsberg kommune i Viken. Landskapsvernområdet har egne forskrifter, og forvaltningsplanen er ikke gjort gjeldende her, men prinsippene i planen bør legges til grunn i landskapsvernområdet så langt de er forenlige med forskriften.

VERNEGRENSE

Vernegrenser er oppmålt av Nedre Telemark Jordskifterett, med foreløpig siste justering i mars 2018. En ny grenseendring ble gjennomført i området Våtkleiv i Midt-Telemark kommune, og avsluttet i mai 2019. Nytt vernekart for Skrim og Sauheradjella naturreservat ble laget i november 2019.

BRUKSHISTORIE

Bruken av området har historisk vært skånsom, med skogsdrift, seterdrift og jakt og fiske. Selv om det tidligere er foretatt en del flatehogster, har naturreservatet store områder med gammel skog som er lite påvirket av mennesker i nyere tid. Terrenget har gjort at det ikke er like intensivt drevet overalt, og det er derfor en vesentlig del gammelskog i området. Fra gammelt av var det mange setre i området. De fleste setrene finner vi bare restene av i dag, enten som voller med seterbuer på, eller ofte bare som tufter som helt eller delvis er grodd igjen.

I nyere tid er det jakt, fiske og annet friluftsliv som dominerer bruken av området. I tillegg til et fåtall private hytter er det noen turistforeningshytter i området. Det går merkede sommer- og vinterløyper i området.

Enkelte gamle demninger i området vitner om tidligere fløtningsvirksomhet og energiproduksjon. I våre dager er det kun Store og Lille Stølevann, Ålbogatjern og Åslivatn som utnyttes til kraftproduksjon. Verneområdet grenser til Eiangen som også brukes til kraftproduksjon.

LANDBRUK

I moderne tid har skogbruk vært den viktigste næringsvirksomheten i reservatet. I de frodige granliene i bygdene rundt Skrimfjell, Sveinsbufjell og Sauheradjella er det drevet kommersielt skogbruk i lang tid. Terrenget har gjort at det ikke er like intensivt drevet overalt, og det er derfor en vesentlig del gammelskog i området. Typisk er det skogsbilveger oppover lia hvor enkle traktorveger overtar et stykke til. Jo høyere man kommer, desto mer gammelskog. Innover selve fjellområdene inne i reservatet er det få, eller ingen moderne skogsveger. Høyere oppe i lia og innover heiene går skogen raskt over til å bli kortvokst og marka er skrinn med mye fjell i dagen. Her er furu hovedtreslaget. Setrene ligger i de mer frodige områdene og skogbruk her er primært knyttet til seterdriften. I nyere tid er det ikke drevet skogbruk i disse høyereliggende områdene. Produktivt skogareal utgjør omtrent halvparten av arealene. Imidlertid er rundt halvparten av de øvrige areal trebevokst og utgjør et skogbilde slik at rent snaufjell, myr og vann utgjør $\frac{1}{4}$ av arealet.

Se retningslinjer for landbruk i egen liste.

Tiltak for landbruk:

Skogen i verneområdet skal sikres en naturlig utvikling uten inngrep. Skjøtsel vil derfor bare unntaksvis være aktuelt for å oppfylle verneformålet. I deler av verneområdet er det fremmede treslag som bør fjernes. Plantefelt med naturlige treslag bør tynnes til en mer naturlig tetthet slik at overgangen mot naturskog går raskest mulig. Dersom plantefelter er grøftet kan det være aktuelt å gjenfylle disse. I hvilken grad dette er mulig å gjennomføre i et kost - nytte perspektiv bør utredes nærmere, jf. Tiltaksplan.

FRILUFTSLIV

Turistforeningene og grunneierne har opparbeidet et nettverk av merkede stier og løyper. En del av vinterløypene blir kjørt opp med snøskuter eller løypemaskin. For sommerløyper skilles det på stier med enkel rydding og merking, mens andre stier ryddes uten merking. Stier og løyper ble kartlagt, og behov for tilretteleggingsgrad ble vurdert av en referansegruppe bestående av representanter for grunneiere, kommuner og friluftslivsorganisasjonene og presentert i Sti- og løypeplan for Skrim og Sauheradjella naturreservat i 2008. Denne er senere innlemmet i forvaltningsplanen og godkjente stier og løyper vises i kart og løypeoversikt i listen over vedlegg.

Det arrangeres noen turrenn i verneområdet:

Svanstulrennet: Gjerpen IF arrangerer Svanstulrennet i februar hvert år. Dette er et skirenn på ca 25 km med start og innkomst på Svanstul. Løypa går nordover via Fugleleiken til Fjellstul, Sommerseter, Krok vann og sydover plataet mellom Ørnenuten og Narefjell. Løypene følger den godkjente vinterløypen C6, men kjøres opp med bredt spor, slik at det også kan skøytes.

Skrimløpet: Arrangeres første søndag i mars hvert år av Tønsberg og Omegn Turistforening. Løpet har vanligvis 300 - 400 deltagere og går i løyper som kjøres opp spesielt for dette løpet. Utgangspunkt på Omholt parkering.

Styggmannsløpet: På Skjærtorsdag arrangerer Efteløt IL Styggmannløpet. Det samler 200 - 300 deltagere og bruker eksisterende løypenett. Start og mål er utenfor verneområdet, på Omholt parkering. Den lengste løypa benytter vinterløypene C1 og C2 og går delvis innenfor verneområdet.

Svanstul Fjellløp: Friluftsåret 2015 var oppstarten for det første Svanstul Fjellløp. Arrangementet er et samarbeid mellom IF Storms skigruppe, Gjerpen IFs friidrettsgruppe og IL Kjapp. Løpstraseen følger grusveier og gamle tradisjonsrike seterstier gjennom Svanstuls fjell- og skogsområder. Start og mål, samt store deler av løpet foregår utenfor verneområdet. Men den lengste ruten går inn i verneområdet opp til Nare og over mot Nordagutu. Det er kun ultradistansen som berører verneområdet, og dette er ikke nødvendigvis aktuelt hvert år. Det søkes om dispensasjon de årene dette er aktuelt. Når dette ble gjennomført i 2016 deltok 23 løpere. Løypen ble merket med blå bånd 3 - 4 dager før løpet. Båndene ble samlet inn igjen to dager etter løpet og det ble samlet søppel.

Svanstulrennet, Skrimløpet, Styggmannløpet og Svanstul Fjellløp er eksempler på idrettsarrangement som forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til etter søknad. Start og målgang ligger i god avstand fra verneområdet, mens deler av traseene ligger innenfor. Ulempene med oppkjøring av bredere spor en gang i året på Svanstul, samt økt ferdsel av løpere og publikum ansees som akseptable. Arrangørene bør legge vekt på å informere løpere og publikum om ekstra varsomhet ved ferdsel i naturreservatet. For eksempel skal det ved bålrensning kun brukes tørrkvist fra terrenget, eller medbrakt ved. Bruk av øks og sag tillates ikke.

Hundespann

Bruk av hundespenn er ikke regulert hverken i forskriften eller i friluftsløven. Klima og miljødepartementet (KLD) har imidlertid lagt til grunn at friluftsløven § 2 annet ledd også gjelder for bruk av hundespenn, jf. ordene "og liknende". Hundespenn må derfor holde seg til veg eller sti i utmark sommerstid, men kan på fjellet brukes overalt. Departementet legger ellers til grunn at ved tilstrekkelig snødekke kan hundespenn i stor grad likestilles med ferdsel til fots og på ski, og benytte skiløyper, myr og glissen skog utenom sti og veg når det ikke volder nevneverdig skade, jf. MDs rundskriv T-3/07 pkt 3.2.4. Retten til fri ferdsel etter friluftsløven er ikke en frihet uten grenser. Ferdsel med hundespenn i medhold av friluftsløven § 2 er bare tillatt når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. I tillegg stiller den generelle bestemmelsen om ferdselskultur i § 11 krav om at man ved ferdsel eller opphold på "annen manns grunn eller sjøen utenfor" skal opptre hensynsfullt og varsomt, slik at det ikke voldes skade eller ulempe for grunneier, bruker eller andre. Det er to traseer for hundekjøring i reservatet. Se kart og oversikt over løypenett i vedleggslista.

Ride- og sykkeltrasé

En sykkel- og ridetrasé som krysser gjennom verneområdet er godkjent og inntegna på vernekartet. Traseen går etter en gammel ferdselsveg gjennom Finnvollalen til Ravalsjøen. Se kart og tegnforklaring i vedleggslista.

Se retningslinjer for friluftsliv i egen liste.

Tiltak for friluftsliv:

Ansvar for merking og vedlikehold av sti og løypenettet tilligger interesseorganisasjonene eller andre som har etablert det merkede nettet. Det bør vurderes en sertifiseringsordning for mannskaper med ansvar for rydding, merking og vedlikehold av stier og løyper.

Merking av stier og løyper

Rydding og merking av eksisterende stier utføres av turistforeningene, lokale interesseorganisasjoner eller grunneiere etter godkjent forvaltningsplan. All tilrettelegging skal være i tråd med DN-håndbok 27-2006 Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv (DN 2006) og Merkehandboka (DNT et al. 2009).

Sommerstier kan merkes med varder og maling på trær. Unntaksvis kan staker benyttes. På tydelige barmarkstier er det ikke nødvendig å se fra merke til merke, men vandreren må få en bekreftelse på å være på riktig vei. Malingsmerking gjøres med blå maling, kode 10.40 B. Maksimal merkestørrelse er ca. 5x10 cm.

Vinterløyper merkes med røde aluminiumsskilt på trær og staker. Dette av sikkerhetsmessige årsaker. Kvisting kan i tillegg benyttes over myrer og vann. Merkingen skal være slik at en ser fra merke til merke. Stedegent trevirke og ubehandlet eller miljøvennlig impregnert trelast samt kvister eller bambuspinner kan brukes. Virke

impregnert med kobber, CCA eller kreosot tillates ikke. Rød maling skal være av merket Drygolin alkydolje red 32980414. Maksimal merkestørrelse er ca. 8 x 15 cm.

Langs traseer i verneområdet som er i samsvar med planen, skal varder, staker, merker og skilt være i henhold til merkebestemmelsene. Langs traseen i verneområdet som ikke samsvarer med planen, skal varder, staker merker og skilt fjernes, jf. Tiltaksplan.

Under vedlikeholdsarbeid og annen gjennomgang av sti og løypenettet skal skjemmende merking og merking som ikke er i tråd med DNT's standard fortløpende fjernes. Det samme gjelder merking av ikke godkjente stier og løyper. Vedkommende organisasjon som har ansvar for merking har også ansvar for å fjerne merking som ikke er i samsvar med planen.

Rydding av sti- og løypetrasé

- Sommer og vintertraseer ryddes og merkes slik at brukerne kan ferdes trygt.
- For vintertraseene må forholdene legges til rette slik at mannskapene på skutere og løypemaskiner kan få gjort jobben sikkert og rasjonelt.
- Stier kan ryddes i en bredde slik at de ikke gror igjen på 2-3 år. Kvist på trær inntil stien kan fjernes slik at de ikke henger ut i stien og er til hinder.
- I traseer for maskinpreparerte skiløyper kan trær og kratt fjernes i en hensiktsmessig bredde som er nødvendig for å komme fram med maskinen. I tillegg kan lauvtre felles i en avstand fra traseen som tilsvarer treets høyde dersom det er fare for at de blir bøyd inn i skiløypa av fuktig snø. Bartre bør normalt ikke felles utover fire meters bredde. Kvist på bartre kan likevel fjernes slik at de ikke henger ut i traseen i maskin/personhøyde.
- I traseer for snøskuterpreparerte skiløyper, hundeløyper og ikke-preparerte skiløyper gjelder det samme som i foregående punkt.
- I alle traseer kan vindfall som ligger i eller over traseen fjernes eller kappes.
- SNO har gjennomført et møte med aktører som kloppløgger. Spørsmål og problemstillinger følges opp ved behov.

Tiltak i stier

For å beskytte sårbar vegetasjon mot varige skader er det behov for å gjennomføre forebyggende tiltak. Behovet for slike tiltak er stort spesielt ved fuktig mark eller mye bruk. Omholt-runden, Skrimtoppen og Sauheradjella har spesielt stort behov. SNO har startet kartlegging av behov, men dette er tidkrevende. Ved behov gjennomføres det møter eller seminarer med de ulike aktørene som utfører tiltak i løypenettet i området

Følgende tiltak er aktuelle:

- Kavling

Bør utføres på en måte som gjør at den blir varig og fungerer etter hensikten. Metode velges etter en avveining mellom materialvalg, tidsforbruk og økonomi.

- Opphøyet gangbane

Stedegent trevirke og ubehandlet eller miljøvennlig impregnert trelast kan brukes. Trevirke impregnert med kobber, CCA, eller kreosot tillates ikke. I de tilfeller det er aktuelt med opphøyet gangbane bør disse utformes på en måte som gir en varig, stødig og brukervennlig løsning. Andre tiltak krever særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndighet.

- Omlegging av sti

Dersom omlegging av sti reduserer kavling og bordlegging bør dette vurderes.

Tiltak i skiløyper

Det har kommet innspill fra FRU om å flytte skiløype fra Leikaråsen - Eiangen - Fjellvatna - Breiset fra kategori A (ingen løypepreparering) til kategori B (preparering med snøskuter). Statsforvalterne i Vestfold og Telemark og Oslo og Viken vurderer dette som mulig, men ønsker innspill angående en eventuell oppgradering.

Tiltak i hundeløyper

Hundekjøring skal foregå på eksisterende hundekjøringsløyper og i størst mulig grad utenom preparerte skiløyper. I traseer for maskinpreparerte hundeløyper kan trær og kratt fjernes i en hensiktsmessig bredde som er nødvendig for å komme fram med maskinen. I tillegg kan lauvtre felles i en avstand fra traseen som tilsvarer treets høyde dersom det er fare for at de blir bøyd inn i skiløypa av fuktig snø. Bartre bør normalt ikke felles utover fire meters bredde. Kvist på bartre kan likevel fjernes slik at de ikke henger ut i traseen i maskin/personhøyde.

Det er ikke ønskelig med kjøring med hund i preparerte skiløyper.

Miljøverndepartementet har i brev til Fylkesmannen i Oppland av 16. august 2006 skrevet ar: "Eventuelle konflikter mellom forskjellige typer ferdselsformer i preparerte skiløyper vurderes i lys av kravet til at ferdselen skal foregå så hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet, jf. friluftsløvsloven § 2 første ledd. Dette betyr at ferdsel med ride- eller kløvhest, sykkel mv. i preparerte løyper, ikke vil være tillatt i den utstrekning slik ferdsel vil kunne vanskeliggjøre den type ferdsel prepareringen er ment for."

Kommunene har adgang til å fatte vedtak etter friluftsløvslovens § 2 annet ledd, og kan med samtykke av grunneier eller bruker forby slik ferdsel på nærmere angitte strekninger. Statsforvalterne kan ikke, med hjemmel i verneforskriften, forby kjøring med hundspann i preparerte skiløyper. Gjennom forvaltningsplanen søker vi å legge til rette for ulike interesser slik at det ikke oppstår konflikter. Det legges derfor opp til separate løyper for hundekjøring og ski der disse rutene faller sammen. Statsforvalterne vil også åpne for å gi tillatelse til skuterpreparering av hundeløyper for å bedre legge til rette for separate løyper for hundekjøring og ski.

Forholdet til grunneiere og kommuner

Bestemmelsene om stier og løyper er gitt ut fra verneforskriften. I tillegg kreves nødvendige tillatelser fra grunneiere (tiltak/tilrettelegging, motorferdsel) og kommuner

(motorferdsel).

Prosedyre ved forslag om nye stier eller løyper

- Ny sti/løype må kartfestes og begrunnes
- Statsforvalterne vurderer innspillet og tar det opp med aktuell kommune, rådgivende utvalg og med de ansvarlige for stier eller løyper i aktuelt område (dersom dette ikke er søker).
- Vurderingen skal ta hensyn til om det er sårbare områder der en ikke ønsker tilrettelegging, om det er behov fra allmennhetens side, og om det passer i forhold til annen infrastruktur som for eksempel parkeringsplass på startsted.
- Eventuell tillatelse kan gis for en tidsavgrenset periode inntil revisjon av forvaltningsplanen.

JAKT OG FISKE

Det er lange tradisjoner for jakt og fiske i Skrim og Sauheradjella. Fra å være en nødvendig kilde til mat har disse aktivitetene nå blitt fritidsaktiviteter. Elgjakta representerer fortsatt en betydelig økonomisk verdi med sin kjøttavkastning. Hjortejakta forventes å få større betydning etter hvert. Sturviltjakta setter krav til å frakte kjøttet effektivt ut av terrenget.

Småviltjakta (rådyr, hare, bever, skogsfugl og lirype) har ikke så stor økonomisk betydning, men representerer en betydelig rekreasjonsverdi. Fellefangst etter mår og mink er begrenset.

Fiske representerer også en stor rekreasjonsverdi, og en rekke vann blir kalket og skjøttet. I dag er det ørret i de fleste av vannene, også i mange av de vannene som ble regnet som tomme på grunn av forsuring. I Store Stølevann er det sik. Tilgangen til fritidsfiske sikres gjennom fiskekortsalg fra fiskelagene i området. For de vann som kalkes med offentlige tilskudd er det et krav om at allmennheten får tilgang til fritidsfiske gjennom fiskekortsalg eller fritt fiske.

Flere jeger- og fiskerforeninger har sine jakt- og fiskeområder inne i naturreservatet. Noe næringsvirksomhet fra grunneiersiden kan være forbundet med salg av jakt- og fiskekort med tilhørende overnattingstilbud.

Se egen liste for retningslinjer for jakt og fiske.

Tiltak for jakt og fiske:

Videreføring av eksisterende jakt- og fisketradisjoner krever ingen tiltak utover vanlig oppsyn for å påse at bestemmelser etter viltloven og lakse- og innlandsfiskeoven følges. Eksisterende kalkingstiltak videreføres så lenge det er et faglig dokumentert behov for dette. Dette innebærer også kjemiske og biologiske undersøkelser for å dokumentere effekten av kalkingstiltakene. Eventuelle fremmede arter bør kartlegges og om mulig fjernes eller begrenses. Dersom ikke annet er avtalt med grunneier, skal det ikke settes opp gapahuker eller anlegges faste bålplasser i reservatet. Slike tiltak vil lett føre til at trær må hogges og til sterk slitasje på vegetasjon. Dette er tiltak som fortrinnsvis skal legges utenfor reservatet.

REISELIV

Reiselivet i Skrim og Sauheradjella er i hovedsak knyttet til tilreisende dagsturister, DNT-hytter og miljøbasert reiseliv som jakt, fiske og friluftsliv. Innenfor verneområdet prepareres det åtte ulike løyper med løypemaskin, ni løyper med snøskuter i tillegg til ni upreparerte løyper. To hundeløyper kjøres opp med snøskuter. En sykkel- og ridetråse som krysser gjennom verneområdet er godkjent og inntegna på vernekartet. Traseen går etter en gammel ferdselsvei gjennom Finnvollalen til Ravalsjøen. Til sammen er det 47 bygninger i ulike kategorier hvorav flere setre og fire ubetjente turisthytter. Like utenfor reservatet er det flere ubetjente turisthytter. Flere seterområder og hyttefelt sogner til Skrim og Sauheradjella, blant annet ved Omholtsetra, Flekkeråsen, Rajesetra og Høymyrvatn. Årlig arrangeres det skiløp (Skrimløpet og Svanstulrennet) og terrengløp (Svanstul Fjelløp) som går gjennom verneområdet. Det er utarbeidet en besøksstrategi for området som er inkludert i denne forvaltningsplanen:

Besøksstrategi

De fleste som besøker verneområdet antas å være knyttet til området som hytteeiere eller lokale innbyggere og grunneiere. I tillegg kan vi forvente at det er noen tilreisende fra regionen og fra Østlandsområdet for øvrig som besøker Skrim og Sauheradjella for å oppleve området, men antallet antas å være begrenset. Hovedmålgruppen for denne besøksstrategien er derfor hytteeiere og lokale som er knyttet til området gjennom eiendom eller bruk. Disse bruker naturreservatet som rekreasjonsområde, og til en viss grad til næringsutøvelse gjennom miljøbasert reiseliv som jakt og fiske. Den viktigste opplevelsesverdien antas å være Skrim og Sauheradjella som et godt bevart naturområde der store deler er urørte eller tilnærmet urørte. Nærhet til store befolkningssentra gjør områder attraktivt som hytte- og friluftsområde. Kartvedlegg viser oversikt over stier og løyper.

Mål for verneverdiene

Det er en målsetting for forvaltningen å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem. Forvaltningsmyndighetene har som mål at flest mulig besøkende skal kunne oppleve Skrim og Sauheradjella naturreservat uten at det går på bekostning av verneverdiene. For forvaltningen av verneområdet er det ikke noe mål i seg selv at antallet besøkende skal øke.

Vi vurderer området til å være robust ift. besøk, og at det tåler en økning i antall besøkende. Samtidig kan det være behov for forebyggende tiltak for å ta vare på verneverdiene, som god informasjon ved innfallsporter og enkel tilrettelegging gjennom for eksempel kanalisering på slitasjeutsatte stier. Det er ønskelig å kanalisere den største ferdselen til stier og løyper godkjent i forvaltningsplanen i området Omholtfjell - Sørmyrseter - Urstjern - Styggemann for å verne de sårbare gressmyrene. Å legge gangbaner vil ha en sterk kanaliseringseffekt, og man forhindrer slitasjen som sprer seg ut rundt våte partier. Statens naturoppsyn (SNO) fikk i 2012 i oppdrag å registrere våte strekninger i stinettet i Skrim, og synliggjøre behovet for klopplugging.

Resultatet er samlet i fem rapporter, hvor de strekningene som er befart er gitt

prioritet 1 eller 2, etter hvor stort behovet er. I 2015 ble registreringen videreført for flere stier i områdene Jotefjell, Sørmyrseter og Styggemann. Fylkesmennene har derfor de siste årene gitt tillatelser til å klopplagge partier på flere stier og legge om en stitrase. På lengre sikt er verneverdiene i området antatt å øke med økt alder på skog som gir flere levesteder for en rekke arter. Det er ikke antatt at denne utviklingen kommer i konflikt med økt antall besøkende, men arter som er sårbare for forstyrrelser (for eksempel rovfugl) kan dukke opp i området og må da vurderes spesielt.

Mål for reiselivet

Det er et poeng at eventuelle tilretteleggingstiltak og informasjonstiltak skal bygge opp under reiselivets behov for å kunne tilby en arena for naturlige opplevelser innenfor en bærekraftig ramme. Imidlertid skal dette hensynet ikke overskygge målsettingen om å ivareta verneverdiene.

Mål for den besøkende

Skrim og Sauheradjella naturreservat har gjennom sine kvaliteter mye å tilby besøkende som søker rekreasjon i et naturområde som fremstår som urørt. Det er en forventning om at antall besøkende vil øke etter hvert som de store befolkningssentrene rundt verneområdet får økt folketall, og et mål om at de besøkende tas imot på en god måte på vei inn i verneområdet. Økt besøk i et område som tåler det er etter Statsforvalternes vurdering for øvrig positivt for å øke forståelsen for naturvern hos befolkningen generelt.

Strategiske grep

Et første strategisk grep for Skrim og Sauheradjella er å sørge for god informasjon om verneområdet ved de innfallsporter der det kommer flest besøkende. Dette er også hovedmålet med denne strategien. Informasjonen skal ønske velkommen til verneområdet på en god måte, men samtidig minne om de verneverdier og hensyn som finnes.

Da mye av besøket i verneområdet har utgangspunkt i eksisterende hytter og innfallsporter er det begrenset med muligheter til å styre denne ferdselen på en stor skala. For hver innfallsport er det imidlertid mulig å kanalisere ferdselen dersom videre arbeid og forvaltning tilsier behov for det. De etablerte store innfallsportene (7 stk.) videreføres. Statsforvalteren vil søke om å få sette opp ferdselstellere ved noen av de mindre infopunktene og vurdere om disse skal videreføres. Ved de store infopunktene vil eksisterende tavler bli stående og plakaten skiftet. På de små infopunktene vil både tavle og plakat byttes ut, i tråd med merkevaren.

KULTURMINNER

Fra gammelt av var det mange setre i området, eller stuler som er det lokale navnet. Her var det yrende liv sommertid når bøndene reiste til fjells med buskapen sin. De fleste setrene finner vi bare restene av i dag, enten som voller med seterbuer på, eller ofte bare som tufter som helt eller delvis er grodd igjen. Det er et fåtall setrer der det fortsatt er hus slik som på; Rønningslia, Fjellstul, Sørmyrseter, Skrimseter og Støleseter.

På bakgrunn av den store aktiviteten på setrene i gamle dager er det også mange gamle ferdselsveger og seterveger i Sauheradjella. På samme måte som for selve setrene, er mange av disse ferdselsvegene gjengrodd og lite kjent. Noen få av ferdselsvegene har blitt til turstier, både merkede og umerkede løyper. Noen steder kan disse ferdselsårene være omgjort til traktorveger. Inne i verneområdet er det også enkelte demninger som har utspilt sin praktiske funksjon - men som utgjør kulturminner. Det er påvist en steinalderboplass ved Store Stølevann, og det kan ha vært flere slike boplasser i Skrimområdet. Det er også funnet fire hellere i området, med rester etter redskapsproduksjon.

Forvaltningsmål

Opprettholde et åpent landskap på setervollene, ivareta kulturhistoriske verdier, kulturpåvirkede vegetasjonstyper og kulturbetingete arter.

Se egen liste for retningslinjer for kulturminner.

Tiltak for kulturminner:

I tilknytning til setervoller kan areal godkjent av forvaltningsmyndigheten bli holdt åpent på tradisjonelt vis av grunneier/rettighetshaver, jf. ryddesoner angitt i eget vedlegg. Det kan benyttes tohjuls traktor eller ljå, eventuelt ryddesag med egnet blad (ikke tråd). Tråd knuser og river av vegetasjonen, mens blad kutter på samme måte som en ljå, og er derfor å foretrekke. Høy rakes sammen og fjernes. Bruk av kunstgjødsel, sprøyting eller jordarbeiding må ikke forekomme. Dersom det er tradisjon med en mindre potetåker i tilknytning til stølen, kan dette tillates etter nærmere søknad.

Gamle ferdselsårer kan ryddes og skjøttes forsiktig og holdes i hevd som stier, men skal ikke merkes. Forvaltningsmyndighet og kulturminnevernmyndighet skal konsulteres før istandsetting.

- Kan fjerne mindre trær og kratt i selve stien.
- Kvist på tre som er i veien for traseen kan fjernes.
- Vindfall i traseen kan kappes og legges til side.
- Gamle steinmurer kan settes i stand. Det skal benyttes stein fra stedet.
- Broer og klopper kan settes i stand. Fortrinnsvis skal benyttes stedegent materiale, alternativt ubehandlet eller miljøvennlig impregnert trelast.
- Større inngrep vil kreve tillatelse etter søknad.

BYGG OG INSTALLASJONER

I forhold til størrelsen er det ikke mange hytter i verneområdet, men vi finner omfattende hyttefelt like utenfor vernegrensene flere steder. Et eget vedlegg og kartet gir en oversikt over de 44 bygningene som er registrert innenfor verneområdet. Dette er private hytter, turistforeningshytter og setrer. Ved flere av innsjøene i reservatet har det vært vanlig med bruk av småbåter med tilhørende båttopplag. Godkjente båt plasser/-opplag er vist i kartet og i en oversikt i vedleggslista.

Turistforeningene har flere hytter i og nær reservatet. Ivarsbu, Sørmyrseter, Styggemannhytta og Sveinsbu ligger inne i reservatet, mens Darrebu, Solum, Sommerseter, Fugleleiken og Breisethytta ligger rett utenfor. Overnattingskapasiteten er som følger:

- Ivarsbu (Larvik og Omegn Turistforening) (25 sengeplasser)
- Sørmyrseter (Kongsberg og Omegn Turistforening) (13 sengeplasser)
- Sveinsbu (Kongsberg Turistforening) (10 sengeplasser)
- Solum (TTF v/Skien Turlag) (6 sengeplasser)
- Darrebu (Tønsberg og Omegn Turistforening) (8 sengeplasser)
- Sommerseter (TTF v/Skien Turlag) (6 sengeplasser)
- Fugleleiken (TTF v/Skien Turlag) (9 sengeplasser)

Ivarsbu har ca 1000 besøkende per år, Sørmyrseter ca 450, Solum ca 150 og Darrebu ca 120 per år. Hyttene er basert på et enkelt friluftsliv og er ubetjente.

Overnattingsgjester må selv bære med seg den provianten de trenger.

Turistforeningshyttene genererer et transportbehov som omfatter forbruks- og vedlikeholdsmateriell, propan og ved. Transporten gjøres med snøskuter.

For Sørmyrseter gjelder avtale med grunneier om å hogge ved lokalt ved hytta.

Forbruket har ligget på en drøy favn årlig. På noe lenger sikt ser vi at det kan bli aktuelt å kjøre inn ved også til Sørmyrseter.

Se egen liste for retningslinjer for bygg og installasjoner.

INFRASTRUKTUR

Demninger

Inne i verneområdet er det enkelte demninger av ulik alder og funksjonsevne (egen oversikt over anlegg og kart i vedleggslista). Noen er solide demninger av god kvalitet, så som ved Store og Vesle Stølevann. Andre steder dreier det seg om eldre demninger som har utspilt sin praktiske funksjon - men som utgjør kulturminner. Dammen ved Vesle Stølevann ligger utenfor naturreservatet, men største delen av vannet ligger innenfor. Kongsberg Energi drifter demningen i Store Stølevann. De har behov for skuterkjøring vinterstid for å kunne betjene damluken og for vedlikehold av anlegget.

Kraftutbygging.

Flere vann som ligger helt inne eller delvis inne i reservatet er oppdemt eller påvirket av vannkraftutbygging ved vernetidspunktet. I Vestfold -Telemark gjelder dette Eiangen og Ålbogatjern. I Viken gjelder det Store og Lille Stølevann.

Løvenskiold-Fossum Kraft ANS hadde ved vernetidspunktet planer om å videreutvikle eksisterende vannkraftreguleringer, det såkalte Fjellet kraftverk, med overføring av vann fra Grantjern til Sommarsetermyr. Det skulle etableres et nytt tjern og vannet skulle renne gjennom en tunnel over til utløpsbekken fra Sondalsvann. Herfra var det planlagt at vannet skulle renne naturlig ned i Ålbogavann og føres gjennom tunnel til en kraftstasjon i Godal. Planene ble endret og tiltakene ved Grantjern og Sommarsetermyr blir ikke gjennomført. Men overføringstunnelen fra Åslivann til grense på reservatet med videre rørgate ned til Goddal kraftverk ble ferdig utbygd i 2015. Godal forsyner Bestul pumpestasjon med kraft som pumper vann over til Øktermagasinet som igjen forsyner Fjellet kraftverk med vann.

MOTORFERDSEL

Traktorveger

Det er et mindre antall traktorveger som går inn i verneområdet (egen oversikt og kart i vedleggslista). Dette er veger som ikke er egnet for kjøring med vanlig bil og de ble tidligere brukt i forbindelse med skogbruk og annen utmarksnæring. En veg på Fritzøe skogers eiendom har tidligere blitt karakterisert som bilveg, men er ikke benyttet til det siden 1980-tallet. Den ble da brukt til utkjøring av tømmer på snøpakket vinterveg. I den forbindelse ble det på noen strekninger planert med gravemaskin. Grunnlaget for bruken av vegen er nå borte som følge av vernet og vegen vil ikke bli opprettholdt eller brukt som bilveg. I forvaltningsplanen blir denne vegen betraktet på lik linje med øvrige traktorveger i verneområdet.

Skogsbilveger

Det er få strekninger innenfor verneområdet med status som skogsbilveg. En liten strekning går gjennom verneområdet fra Grantjern til Eiangen. Forskriften gir generelt unntak for kjøring på denne vegen og parkering ved Eiangen for transport til hytter jf. § 4 pkt 5. I tillegg tillates nødvendig kjøring og parkering for grunneier og andre brukere med kjøretillatelse fra grunneier. Verneforskriften § 4 pkt 6 gir generelt unntak for nødvendig kjøring på eksisterende skogsbilveger og traktorveger på enkelte eiendommer i Sauherad. I følge tilgjengelig kartgrunnlag er det kun en liten strekning sør for Nordvollstulen som har status som skogsbilveg, øvrige veger i området fremgår som traktorveger innenfor verneområdet.

Se retningslinjer for motorferdsel i egen liste.

TILLEGGSOPPLYSNINGER

Status

Forsvarets bruk av Skrim og Sauheradjella har til nå foregått i begrenset omfang og geografisk utstrekning. Gjennomkjøring i Grasdalen - Skrimsdalen med kjøretøyer i forbindelse med vinterøvelser kan forekomme. Det har også forekommet noen spesielle aktiviteter slik som fjellklatring og overlevelseskurs på fjellplatået i Skrim, og en og annen tilfeldig vandring gjennom området i forbindelse med øvelser. Militær lavtflygning har vært tillatt i Sondalsfjell naturreservat fram til nå, men er ikke tatt med i gjeldende forskrift.

Forvaltningsmål

Det bør ikke gjennomføres vanlige øvelser i verneområdet. Forvaltningsmyndigheten vil føre en restriktiv dispensasjonspraksis.

Se retningslinjer for forsvarets bruk i egen liste.

Tiltak for forsvarets bruk:

Forsvaret vil fortsatt ha mulighet til å søke om dispensasjon for programmerte øvelser i Skrim og Sauheradjella naturreservat, men Fylkesmennene bør føre en åpen dialog med Forsvaret for å søke å minimalisere behovet for øvingsaktivitet i verneområdet.

FORVALTNING

SKRIM OG SAUHERADFJELLA (VV00001832)

INNLEDNING

Statsforvalterne i Vestfold og Telemark og Oslo og Viken er forvaltningsmyndighet for sin del av naturreservatet med ansvar for forvaltningen av verneområdet, herunder verneforskrift, behandling av dispensasjoner og utarbeiding og oppfølging av forvaltningsplan. Det bør gis flerårige tillatelser/dispensasjoner der det er naturlig og viktig for brukernes forutsigbarhet. Eksempler på dette er snøskutertransport av forbruksmaterieil til turistforeningshytter og kultivering av fiskevann. For andre tiltak som er av mer engangskarakter gis tillatelse/dispensasjon til enkelttiltak med tidsavgrensing. Rådgivende utvalg for Skrim og Sauheradjella naturreservat ble konstituert den 9. september 2009. Utvalget skal bidra til god forvaltning av reservatet og gi vernemyndigheten råd i saker som berører avveining mellom verneformål og grunneierinteresser. Det skal spesielt ha fokus på saker som berører forvaltningsplan som skal godkjennes i samsvar med verneforskriftens § 7. Vedtekter for rådgivende utvalg ligger i vedleggslista.

Klima- og miljødepartementet har et overordnet ansvar og koordinerende rolle, men har ikke ansvar for informasjon om det enkelte verneområde. Miljødirektoratet er øverste fagmyndighet for naturvern i Norge, og har myndighet til å overprøve Statsforvalternes avgjørelse. Statens Naturoppsyn er statens organ for å gjennomføre oppsyn og skjøtsel i verneområder etter naturmangfoldloven. SNO utfører oppdrag i naturreservatet etter avtale med Statsforvalteren.

Fylkeskommunen har et overordnet ansvar for å sikre nasjonale og regionale kulturminneinteresser. De har også ansvaret for friluftsliv og forvaltning av høstbare viltarter og innlandsfisk. Skien kommune, Midt-Telemark kommune, Notodden kommune og Kongsberg kommune er myndighet etter plan- og bygningsloven som regulerer arealbruken i og utenfor verneområdet. Kommunen skal godkjenne tiltak innenfor verneområdet som krever godkjenning etter plan og bygningsloven og motorferdselsloven. Grenland friluftsråd er en pådriver for arbeid med friluftsliv i regionen, og skal være et bindeledd mellom frivillige organisasjoner, politikere og offentlig administrasjon i kommunene.

Grunneiere i verneområdet har eiendoms- og bruksrettigheter i verneområdet. Bestemmelser i verneforskrift og presiseringer i forvaltningsplan beskriver begrensinger i bruksrettigheter.

TILTAKSPLAN

ID_TILTAK	PR I	Beskrivelse	Kategori	Bevaringsmål	Dato innlagt	Dato ferdig	Internt opphav
ID_TILV V00001 832_00 000002 2	1	Nye kart til infopunktene med oppdatert vernegrense etter høsten 2019.	Tilrettelegging og informasjon	Ikke valgt	17.01.2020		FM
ID_TILV V00001 832_00 000002 3	2	Utarbeidelse og oppsetting av 7 plakater ved de største innfallsportene til naturreservatet. Her er det etablert tavler som videreføres, men med ny plakat i tråd med merkevaren.	Tilrettelegging og informasjon	Ikke valgt	17.01.2020		FM
ID_TILV V00001 832_00 000001 8	3	Det er etablert 14 punkt med mindre stativ i varierende men mer klassisk/tradisjonell utforming. Stativene må byttes ut etter hvert som plakatene skiftes, i tråd med merkevaren.	Tilrettelegging og informasjon	Ikke valgt			FM

ID_TILTAK	PR I	Beskrivelse	Kategori	Bevaringsmål	Dato innlagt	Dato ferdig	Internt opphav
ID_TILV V00001 832_00 000002 0	4	Kartlegging av ørekyte i Rypetjern. Eventuelle funn må følges opp med tiltak	Annet	Ikke valgt			FM
ID_TILV V00001 832_00 000000 4	5	Avgrensing., merking og innmåling av ryddesoner rundt hytter og setervoller	Annet	Ikke valgt	25.05. 2018		FM
ID_TILV V00001 832_00 000001 6	6	Kalking av innsjøer etter behov, jf handlingsplan for kalking	Annet	Ikke valgt	25.05. 2018		FM
ID_TILV V00001 832_00 000000 7	7	Plan for tiltak i stier og på våte partier	Annet	Ikke valgt	25.05. 2018		SNO
ID_TILV V00001 832_00 000000 9	8	Fjerning av merker langs traseer som ikke samsvarer med forvaltningsplanen	Annet	Ikke valgt	25.05. 2018		FM
ID_TILV V00001 832_00 000000 6	9	Merking av stier/løyper; materiell	Annet	Ikke valgt	25.05. 2018		SNO

ID_TILTAK	PR I	Beskrivelse	Kategori	Bevaringsmål	Dato innlagt	Dato ferdig	Internt opphav
ID_TILV V00001 832_00 000000 3	10	Vedlikehold av informasjonspunkter	Annet	Ikke valgt	25.05. 2018		SNO
ID_TILV V00001 832_00 000001 9	11	Innhenting av informasjon om antall besøkende som referanseverdi ved de mindre infopunktene. Punkt(ene) avklares i samarbeid med Statens naturoppsyn, men bør om mulig være et sted der antall besøkende kan måles både sommer og vinter. Vurdere om alle de 14 punktene skal videreføres.	Annet	Ikke valgt			SNO
ID_TILV V00001 832_00 000001 2	12	Restaurering av setervoller	Annet	Ikke valgt	25.05. 2018		FM
ID_TILV V00001 832_00 000001 0	13	Evt. slått av setervoller	Annet	Ikke valgt	25.05. 2018		FM

ID_TILV AK	PR I	Beskrivelse	Kategori	Bevaringsm ål	Dato innlag t	Dato ferdig	Inter nt opp h av
ID_TILV V00001 832_00 000001 4	14	Kartlegging av gammel barskog ved flyfotografering	Annet	Ikke valgt	25.05. 2018		FM
ID_TILV V00001 832_00 000001 5	15	Informasjonsma teriell om hekkende rovfugl	Annet	Ikke valgt	25.05. 2018		FM
ID_TILV V00001 832_00 000001 3	16	Informasjonsma teriell om verneverdiene	Annet	Ikke valgt	25.05. 2018		FM
ID_TILV V00001 832_00 000000 8	17	Nykartlegging av setervoller	Annet	Ikke valgt	25.05. 2018		FM
ID_TILV V00001 832_00 000001 1	18	Overvåking av setervoller	Annet	Ikke valgt	25.05. 2018		FM
ID_TILV V00001 832_00 000002 1	19	Kartlegging av fremmede treslag. Eventuelle funn må følges opp med tiltak	Annet	Ikke valgt	07.01. 2020		FM

SKJØTSELSPLAN

Ikke behov for plan

BESØKSFORVALTNING

Plan innarbeidet som del av forvaltningsplanen

NATURMANGFOLDLOVEN

Etter naturmangfoldloven § 8 skal beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Det skal videre legges vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen.

Forvaltningsmyndigheten mener kunnskapen som ligger til grunn for retningslinjene i planen er tilstrekkelig til å vurdere virkninger på naturmangfoldet, og føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 tillegges derfor liten vekt. I forbindelse med forvaltningsplanen er det utarbeidet nærmere bevaringsmål for ulike naturkvaliteter som grunnlag for overvåking av naturtilstanden i området. Dette vil gi et styrket grunnlag for å kunne vurdere samlet belastning av ulike aktiviteter og tiltak i verneområdet, jf. naturmangfoldloven § 10. Forvaltningsplanen er utarbeidet innenfor de rammer som er fastsatt i verneforskriften, og gir nærmere retningslinjer om tolkning og praktisering av vernebestemmelsene. Nærmere vurdering av de miljørettslige prinsippene fremgår av retningslinjene som er fastsatt for de ulike brukerinteresser, og vil i tillegg bli vurdert i forbindelse med forvaltnings- og skjøtselstiltak, og ved søknader om dispensasjon fra vernebestemmelsene.

VERNEFORSKRIFT URL

<https://lovdata.no/forskrift/2008-12-19-1448>

SENTRALE FØRINGER

Naturreservat opprettes i medhold av naturmangfoldloven § 37, og er den strengeste formen for områdevern. Som naturreservat kan vernes områder som inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt type natur, har særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst eller har særskilt naturvitenskapelig verdi. Som naturreservat kan også vernes et område som er egnet til ved fri utvikling eller aktive gjenopprettingstiltak å få verneverdier som nevnt ovenfor. Verneformålet i naturreservater er som hovedregel ivaretagelse av helhetlige økosystemer, med alt naturlig plante- og dyreliv og alle naturlige økologiske prosesser. Det følger av naturmangfoldloven § 37 tredje ledd at i et naturreservat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Det skal knyttes strenge restriksjoner til bruk i naturreservater. Området skal også vernes mot ethvert tiltak som kan endre naturmiljøet. Ulike typer naturreservater kan ha forskjellig restriksjonsnivå, avhengig av verneformålet i det enkelte området. Vegetasjon og dyreliv i naturreservater skal vernes mot all skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse.

FORVALTNINGSMYNDIGHETENS RETNINGSLINJER

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
------	--------------------	--

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Bygg og Installas joner	§ 5 pkt. 15, jf § 5 pkt. 2, jf § 5 pkt. 3	<p>Vanlig vedlikehold og restaurering av eksisterende bygg og anlegg er tillatt. Ombygging og uttak av virke til ombygging/vedlikehold er søknadspliktig.</p> <p>Gjenoppføring er søknadspliktig både i henhold til verneforskrift og plan- og bygningsloven. Det er tillatt å bruke stedegent granvirke til tradisjonelle taktekestikker på seterbygninger. Virkestrær plukkes ut etter søknad til forvaltningsmyndighet. Hvis det er tvil om hva som er vanlig vedlikehold, skal eier avklare dette med forvaltningsmyndigheten.</p> <p>Forvaltningsmyndigheten vil etter søknad kunne gi tillatelse til å ta tømmer/emner til restaurering, jf. § 5 pkt. 15. Transport av slikt virke med motorredskap må godkjennes av forvaltningsmyndigheten, jf. § 5 pkt 2. Tillatelse til å ta tømmer/emner, samt transport vil bli vurdert strengt med hensyn til type treslag og transportstrekning. Dersom restaureringsobjektet er i utkanten av verneområdet bør det vurderes om transport av materialer utenfra er å foretrekke. Materialene som skal brukes må være naturlige for området, altså ikke fremmede treslag. Innendørs restaurering innen rammene av opprinnelig størrelse omfattes ikke av verneforskriften. Etter søknad til forvaltningsmyndighetene kan det gis tillatelse til snøskutertransport for frakt av forbruks- og vedlikeholdsmateriell, propan og ved jf. § 5 pkt. 3. Det kan gis flerårige tillatelser, med begrensinger i antall turer. Det kan også være aktuelt å vurdere helikopter ved større transporter. Barmarkskjøring vil normalt ikke bli tillatt, annet enn eventuelt på eksisterende veger. Væske fra biologiske toaletter kan ledes ut i terrenget, men ikke direkte i bekk.</p>

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Forsvarets bruk		<p>Militær operativ virksomhet er unntatt fra reglene i den enkelte vernebestemmelse for naturvernområder i Norge. Militær operativ virksomhet omfatter i fredstid all militær virksomhet som er nødvendig for å planlegge, forberede og gjennomføre: - Overvåking av land-, sjø- og luftterritoriet. - Forsvarsplaner herunder feltbefestninger, anlegg for installasjoner og stridsmidler. - Beredskapstiltak herunder utrykningsøvelser med militære styrker. - Støtte til det sivile samfunn og politi som krever innsetting av styrker. - Rene militære operasjoner i spesielle situasjoner herunder søk og redningstjeneste. Forsvarsdepartementet har uttalt at vanlige øvelser ikke omfattes av ovenfornevnte unntak (Forsvarets overkommando). Programmerte øvelser samt trening som ikke tar i bruk faste stridsanlegg er i denne sammenheng å regne som vanlige øvelser.</p>
Friluftsliv - ferdse til fots		<p>Ferdse til fots og på ski er fritt i hele verneområdet. For å verne sårbart terreng, som for eksempel gressmyrene i området Omholt -Sørmyrseter - Urstjern - Styggemann er det ønskelig å kanalisere den største ferdselen til stier og løyper godkjent i forvaltningsplanen. Klopper /gangbaner brukes på våtmark der omlegging ikke er mulig. Det er registrert truede og sårbare arter i verneområdet, herunder rovfugler. Ved å kanalisere ferdselen utenom disse områdene bevarer man artene og forekomster sikres. Det godkjente sti- og løypenettet berører i liten grad disse lokalitetene. Forslag om omlegging av eksisterende stier og løyper eller rydding og merking av nye stier og løyper kan fremmes av forvaltningsmyndigheten, berørte kommuner, grunneiere og interesseorganisasjoner. Grunneiere og interesseorganisasjoner skal involveres og rådgivende utvalg skal behandle endringsforslag.</p>

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Friluftsliv - hundekjøring	§ 5 pkt. 16	Forvaltningsplanen anbefaler at hundekjøring blir begrenset til de traseene som er avmerket på kartet. Dette vil begrense mulige konflikter med andre brukere. Det skal om mulig foregå utenom preparerte løyper. Hundeløyper krever minimal tilrettelegging utenom det å holde traseen åpen og kloppe/lage bro over bekker. Turer med mer enn fire spann og/eller mer enn 24 hunder vurderes som organisert ferdsel og det må søkes om dispensasjon jf. § 5 pkt. 16.
Friluftsliv - kløvhest	§ 5 pkt. 9	Det kan søkes om bruk av kløvhest utenom eksisterende veger jf. § 5 pkt. 9. Bruk av kløvhest har lange tradisjoner som transportmetode i utmarka og forvaltningsmyndigheten vil etter søknad kunne tillate mindre uorganiserte turer med kløvhest.
Jakt og fiske	§ 4 pkt. 4	Traktorveger som kan brukes til uttransport av fisk og felt storvilt vises i kartet, jf. § 4 pkt. 4. Lett terrenggående beltekjøretøy er generelt tillatt til utkjøring av felt vilt. Kvister og mindre trær og kratt kan ryddes i gamle sleper eller driftsveger for å komme fram ved utkjøringen. Mobile jakttårn kan stå oppe i jaktseasonen, men må fjernes utenom dette tidsrommet. I skuddfeltet ved slike jakttårn kan det ryddes kvister og mindre kratt, men det er ikke tillatt å hogge større trær. Det er også tillatt å holde ved like skytefelt/sektorer på eksisterende elgposter ved at en fjerner kvister og mindre kratt med øks eller kniv. Det skal utvises et forsiktig skjønn av den enkelte jeger. Nye poster som krever at trær felles med motorsag kan ikke tillates.

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Kalking		<p>Kalking kan kun utføres i vann som allerede hadde en etablert kalkingsplan i offentlig regi på vernetidspunktet. Det skal ikke startes opp kalking av andre vann. Ukalkede vann har betydning som referansevann i forhold til biologisk mangfold. Utsetting av fisk, som regel ørret, kan fortsette der det allerede er påbegynt og fortsatt er faglig påkrevd. Jevnlig utsetting av ørret i vann uten naturlig rekrutteringsmuligheter for denne arten tillates ikke. Utsetting av fisk skal være et midlertidig tiltak for å gjeninnføre en naturlig art som har forsvunnet på grunn av forsuring. Søknader om kalking og utsetting av fisk behandles av forvaltningsmyndigheten både etter innlandsfiskeoven og verneforskriften. Overvåking av vannkvalitet, og biologiske undersøkelser i ferskvann er nødvendig for å kvalitetssikre tiltakene. Så snart det viser seg faglig forsvarlig skal kalking reduseres i omfang, eller avsluttes. Det er utarbeidet en egen handlingsplan for kalking i verneområdet (se vedlegg).</p>
Kulturminner	§ 5 pkt 14, § 5 pkt. 15	<p>Alle setrer kan restaureres etter tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Dokumenterte bygninger ved fredningstidspunktet kan etter tillatelse bygges opp til samme standard og funksjon, jf. § 5 pkt 14. Alle bygninger er listet opp i en egen oversikt i vedleggslista. Behov utover normalt vedlikehold av hytte, hus, seter og kulturminner må være dokumentert. Forvaltningsmyndigheten vil etter søknad kunne gi tillatelse til å ta tømmer/emner til restaurering, jf. § 5 pkt. 15. Transport av slikt virke med motorredskap utenom veger angitt i oversikt over anlegg i vedleggslista må godkjennes av forvaltningsmyndigheten.</p>

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Landbruk	§ 3 pkt. 1, § 4 pkt. 20, § 5 pkt. 11	Det er forbud mot planting, såing og utsetting av nye arter jf. § 3 pkt. 1. Vegetasjonsrydding og skjøtsel for å holde opprinnelige setervoller åpne, samt rydding og skjøtsel av hyttetomter tillates, jf. § 4 pkt. 20. Se oversikt over bygninger i vedleggslista. Generelt er det hogstforbud i området. Det er likevel åpnet for vedhogst til eget bruk i tilknytning til eksisterende hytter. Dette må da skje innen de områdene rundt hytter og setrer der det har blitt enighet om en spesiell ryddesone. Er dette ikke dekkende for behovet til den enkelte, må det søkes forvaltningsmyndigheten jf. § 5 pkt 11.

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Motorferd dsel	§ 5 pkt. 18	<p>Motorferdsel i verneområdet skal begrenses til et minimum. Det skal utøves en streng dispensasjonspraksis. For at traktorveger skal kunne vedlikeholdes, må de ha et lovlig bruksformål etter verneforskriften. Traktorveger er normalt bygd som driftsveger i forbindelse med skogsdrift, noe som ikke lenger er tillatt i verneområdene. Behov for bruk og vedlikehold av traktorveger vil derfor i mange tilfeller falle bort. Vedlikehold vil være begrenset til å gjelde arbeid for å opprettholde vegens standard og vegklasse. Dette kan omfatte arbeid som rydding av vegetasjon i vegen og vegskråningene, rensk av grøfter og grusing dersom vegen er gruset. Reparasjoner på grunn av flom og som er av en slik karakter at det kun skal tilbakeføre vegen til dagens standard, så trenger en ikke søke så lenge det ikke blir gjort masseuttak fra det freda området. Større tiltak, helt nye grøfter vil komme inn under oppgradering og trenger dispensasjon, jf. verneforskriften § 5 pkt. 18. Tiltakene vil normalt bli tillatt dersom de ikke strider mot verneformålet. Hvis en er i tvil kontaktes vedkommende Statsforvalter. Oppgradering av vegklasse omfattes derimot ikke av denne bestemmelsen, så Statsforvalteren har ikke hjemmel til å tillate ombygging fra traktorveg til skogbilveg. Bruk og vedlikehold er generelt tillatt for de demningene og kraftanleggene som er i bruk. Til nødvendig motorferdsel for drift og vedlikehold av energianlegg vil det kunne gis flereårige tillatelser. Kalking Kalking med helikopter kan videreføres der dette var påbegynt ved vernetidspunktet. Det er utarbeidet en egen handlingsplan for kalking i eget vedlegg i vedleggslista.</p>

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Organiserte aktiviteter	§ 3 pkt. 5, § 5 pkt. 16	<p>Bruk av naturreservatet til teltleir, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt jf. § 3 pkt. 5. Grupper på inntil 30 personer, tilsvarende en skoleklasse blir ikke ansett som større arrangementer. Det kan søkes om tillatelse til større arrangementer, jf. § 5 pkt. 16. Det må foreligge gode grunner for at arrangementet kan avholdes innenfor verneområdet, og arrangementet må ikke skade verneformålet. Søknader vil bli vurdert i forhold til fare for skade på verneformålet. Dette kan gå på fare for terrengslitasje eller forstyrrelse av dyrelivet. Det kan knyttes vilkår til en eventuell tillatelse for å unngå slik skade. Søknader må sendes i god tid før arrangementet skal finne sted, og det er aktuelt å gi flerårige tillatelser. Svanstulrennet, Skrimløpet og Styggemannsløpet er eksempler på arrangement som Statsforvalterne mener ikke er til skade for verneverdiene.</p>
Friluftsliv - skiløyper		<p>Skiløypene i verneområdet inndeles etter grad av preparering i følgende kategorier. De forskjellige kategorier er kartfestet i kart vedlagt forvaltningsplanen. • A: Ingen motorisert preparering. Det tillates ikke motorisert preparering eller oppkjøring. • B: preparering med snøskuter • C: preparering med løypemaskin Løyper i kategori B og C skal ligge mest mulig skånsomt i terrenget og slik at inngrep (rydding) i vegetasjonen i størst mulig grad unngås. Terrengmessige inngrep må omsøkes og avklares med forvaltningsmyndighet.</p>

KUNNSKAPSGRUNNLAG

SKRIM OG SAUHERADFJELLA (VV00001832)

Forfatter	År	Tittel	Utgiver	Kobling
Anderson, M. & Bratt, S.G.	2005	Rapport fra naturfaglige registreringer i Skrimfjella landskapsvernområde og to områder i anslutning til det.	FORAN AB 2005.	
Bengtsson, O., Bengtsson, V., Bratt, S.G. & Lindholm, M.	2005	Rapport fra naturfaglige registreringer av skog i Skrimfjella - området.	FORAN AB og Pro Natura 2005.	
Braaten, T.	1978	Den gamle stulen. Fotodokumentarisk skildring frå Sauherad kring hundreårsskiftet. Foto av Thiman Børlum.	Sauherad kulturstyrene	
Dahl, K.	1996	Naturverdier i tre reservater i Telemark fylke.	Siste Sjanse notat	http://biolitt.biofokus.no/rappporter/sistesjansenotat_1996.pdf
Fylkesmannen i Buskerud	2000	Verdier i Skrimfjellområdet i Kongsberg kommune i Buskerud og Sauherad og Skien kommuner i Telemark.	Direktoratet for naturforvaltning	
Fylkesmannen i Buskerud	1999	Verneplan for Skrimfjella, høringsutkast august 1999	Fylkesmannen i Buskerud	

Forfatter	År	Tittel	Utgiver	Kobling
Lauritzen , B.E.	200 6	Sti- og løypeplan for Skrim og Sauheradjella naturreservat - tilrådning.	Fylkesme nnene i Telemark og Buskerud	
Svalastog , D. og Korsmo, H.	199 5	Inventering av verneverdig barskog i Buskerud. NINA oppdragsmelding 360.	NINA	

VEDLEGG

SKRIM OG SAUHERADFJELLA (VV00001832)

FILVEDLEGG

Lagt til	Tema	Eksternt Opphav	Internt Opphav
18.02.20 20	Vedlegg 1 - Vedtekter for rådgivende utvalg		
18.05.20 21	Kart		
07.05.20 21	Vedlegg 2 - Oversikt løypenett med tillatt prepareringsgrad		
18.05.20 21	Vedlegg 3 - Oversikt over bygninger i vernområdet		
15.01.20 20	Vedlegg 4 - Oversikt båt plasser i verneområdet		
18.05.20 21	Vedlegg 5 - Oversikt anlegg i verneområdet		
18.05.20 21	Vedlegg 6 - Frivillige organisasjoner		
23.05.20 18	Handlingsplan for kalking		